



9

Obr. 9. Želiv, klášterní kostel Narození Panny Marie, detail klenby hlavní lodi po obnově. Foto: Viktor Mašát, 2015.

omítky vnějšího pláště i interiéru, byl proveden nátěr fasád kostela a vnitřní výmalba rehabilitující původní výtvarný koncept, potvrzený nálezy barevnosti v nejstarší vrstvě; vše po důkladném průzkumu stratigrafie. Obnovy se dočkaly též vitrážové okenní výplně. Stavební část probíhala současně s komplexní obnovou mobiliáře interiéru kostela a dvojích varhan, a to ve velmi krátkém období od března do října roku 2015, což je samo o sobě pozoruhodné. Součástí stavební obnovy byla pak také celá řada drobnějších i větších úprav, korekcí a obecně rehabilitací kvalitních historických vrstev a detailů stavby, kupříkladu konzervační obnova interiéru dvou věží v průčelí kostela, které se dochovaly v autentické podobě – se Santiniho dřevěnými točitými schodišti a štukovou výzdobou.

Celková obnova kostela zahrnovala také, jak již bylo zmíněno, velké množství úkonů obnovy na mobiliáři a dalším liturgickém zařízení. Z nejdůležitějších lze jmenovat například hlavní oltář a čtyři boční oltáře (včetně oltářních obrazů), chórové lavice (vše včetně rozsáhlé sochařské a řezbářské výzdoby), další četné polychromované skulptury, kazatelnu, dvě řady barokních lavic lodi, kovanou a tepanou mříž oddělující presbytář od lodi, a také dvoje varhany (nástroje i varhanní skříně) a související dřevěné prvky (zábradlí, popřeš kruchty a tribun). Šlo o práce z mnoha oborů restaurování a uměleckého řemesla, mj. práce truhlářské, malířské a pozlacovačské. Kromě závěsných obrazů, polychromovaných soch, dřevořezb a dalších předmětů

ze dřeva bylo nutno obnovit díla z kovu, případně restaurovat a rekonstruovat, tj. znovu vytvořit, umělý mramor původní technikou. Vedle konstrukčních prvků byly obnoveny také velké výměry ploch povrchových úprav – polychromií, zlacení, stříbření či jen monochromních nátěrů a jejich voskování nebo jiné ochrany. Základním principem přístupu k obnově bylo důsledné vyhodnocení všech zjištění z úvodní etapy prací, tedy zejména při snímání novodobých, méně kvalitních vrstev. Byť byl před zahájením prací, tedy pro účely správného řízení a podání žádosti o dotaci, jak již bylo řečeno, vyhotoven zevrubný návrh na obnovu všech dotčených částí a prvků interiéru (jenž vycházel z rozsáhlého průzkumu), nebylo možné tímto úvodním zkoumáním, bez přístupu z lešení, postihnout veškerou problematiku zásahu. Jak se později ukázalo, a je to jistě obecná zkušenost, byly lépe přístupné plochy v minulosti podrobovány obnově častěji než plochy ve výšce, přístupné jen po stavbě lešení. Proto se na přístupných plochách objevuje větší množství následných povrchových úprav.

Závěrem

Postupná rehabilitace původní prezentační kvality kostela Narození Panny Marie započala již v prvním desetiletí tohoto století obnovou některých prvků vybavení interiéru (zpovědnice, boční oltáře), nicméně příležitost získat prostředky z veřejných zdrojů (EU) byla pocitována jako jedinečná možnost, kterou je zapotřebí využít. S vědomím, že jde o velmi náročný úkon jak ve fázi přípravy, tak i provedení, omezený relativně velmi krátkou dobou realizace, vlastník vyvinul maximální úsilí, které bylo následně završeno úspěchem. Bylo zapotřebí provést značné množství přípravných prací, včetně provedení a vyhodnocení velkého množství průzkumů pro stanovení koncepce obnovy jednotlivých dotčených prvků, a po získání příslibu finančních příspěvků z dotace zvolit výběrovým řízením vhodné realizátory prací. Jak při stavebních činnostech, tak zejména při restaurátorské a související odborné řemeslné obnově bylo pak nutné v rámci realizace reagovat na četná nová zjištění a zvolit řešení v souladu s požadavky památkové péče a také s podmínkami dotačního titulu.

Jak se ukázalo, byl výběr realizátorů prací úspěšný z mnoha hledisek a jak stavební firma, tak restaurátoři a odborní umělci řemeslníci dokázali vyhovět požadavkům památkové péče (zástupci Krajského úřadu Kraje Vysočina, Městského úřadu v Humpolci a NPÚ, ÚOP v Telči), a to i těm, které vznikaly na základě nových situací v průběhu prací a byly posuzovány v rámci četných konzultací a místních šetření po celou dobu realizace. Právě účinná součinnost všech zúčastněných stran spolu s profesionalitou a snahou odvést co nejlepší dílo vedla k této z hlediska zájmů památkové péče velmi zdařilé obnově, která právem může být vzorem pro podobné akce.

Petr SEVERA

Nad závěrečnou kapitolou knihy Pavly Melkové *Humanistická role architektury*

MELKOVÁ, Pavla. *Humanistická role architektury*. Praha: Arbor Vitae, 2016, 144 s. ISBN 978-80-7467-114-2.

Mezi našimi praktikujícími architekty jsou ti, kdož se odhodlají zveřejnit své úvahy o architektuře psaným slovem, spíše zjevem výjimečným. Pavla Melková na tuto cestu vykročila se zkušeností člena nepřehlédnutelné tvůrčí dvojice, kterou tvoří spolu s architektem M. Cikánem. Od roku 2012 autorka vede Kancelář veřejného prostoru na Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Dopad jejího působení zvyrazňuje i pedagogická role na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického, kde P. Melková obeznamuje architektský dorost s teorií konceptu a interpretace architektonického díla. Svá zamyšlení nad výzvami, které před tvůrčího architekta staví současná doba, vyslovila v řadě článků a esejí, jejichž soubor se dočkal knižního vydání v roce 2013 pod názvem *Prožívat architekturu*. Nakladatelství Arbor vitae se v roce 2016 ujalo i její druhé publikace *Humanistická role architektury*.

I.

Knihy Pavly Melkové nabízí výpověď o názorech současného projektujícího architekta na vlastní disciplínu, její společenskou roli a na její význam pro utváření prostředí, v němž žijeme. Úvodní slovo Rostislava Šváchy vystihuje význam tohoto textu, který se stal prostorem k vyslovení názorů a zásad, z nichž vychází autorčina architektonická tvorba. V jejím přístupu k tématu tušíme ozvěnu zkušeností, které provázejí její profesní působení spjaté v posledních letech s naším hlavním městem. Nepřekvapuje proto, že poslední čtvrtina textu, k níž se tato reflexe obrací, je věnována památkám a památkové péči.¹ Ideovou osu této části knihy určil autorčin záměr vyložit názorová východiska její osobní odpovědi na výzvu, kterou pro tvůrčího architekta představuje aktuální podoba životního prostředí. Z pozice člověka bytostně tvořivého a na tvorbu orientovaného intenzivně prožívá skutečnost, že prostředí, které je dějištěm naší každodennosti a zásadně ji ovlivňuje, jsme z větší části přejali jako dědictví po předchozích generacích.² Ač je tak zděděné prostředí naším osudem, není plně výsledkem naší volby. Autorka uvažuje nad tím, jak do procesu vytváření životního prostředí vstupuje ochrana památek. A vnímá ji jako systémové narušení přirozeného procesu, jehož paradoxním důsledkem je odumí-

■ Poznámky

1 Kapitola pod názvem Celostní a aktivní ochrana památek, s. 99–132.

2 Výslovně je tato situace pojmenována na s. 123.

rání toho, co má být ochraňováno. Snaha překonat osudovost situace, kdy je člověk bytostně orientovaný právě na vytváření nového postavení tváří v tvář již existujícímu prostředí, mnohdy již v převažující míře určenému a zčásti i ve veřejném zájmu zákonem chráněnému, a podat o řešení tohoto vnitřního dilematu svědectví, představuje v oblasti současného teoretického uvažování architektů událost spíše ojedinělou. Již tato skutečnost sama by mohla vybízet k odezvě. Autorka však ve svém textu opakovaně po diskusi sama volá. Zkusme tedy nejdříve shrnout obsah její práce a vyrovnat se v průběžných poznámkách s některými jednotlivými názory, postoji a tvrzeními. Poté se pokusme charakterizovat hlavní rysy jejího přístupu a zamyslet se nad nimi.

Téma vztahu k památkám autorka otevírá představou prostředí jako živoucího organismu. Památky vnímá jako součásti tohoto organismu. Z představy živoucího celku logicky, avšak jen v rovině obecného prohlášení, vyvozuje požadavek na živost jeho skladebných částí. „Živost“ určuje jako základní a nepominutelnou podmínku integrace památek do současného životního prostředí. Mrtvé má být vyvrženo. Autorčino sepětí se soukolím státní správy však zřejmě vede k tomu, že pojem „památky“ automaticky vnímá jen pod zorným úhlem právního rámce naší současné státní památkové péče. Její text nedovádí čtenáře k porozumění významu památky, jejímu smyslu a roli v životním prostředí cestou úvah o jejích hodnotách a o tom, kde se berou a jak se utvářejí. Památku text pojímá lapidárně jako předmět se „zvláštním statutem“. ³ I dále proto uvažuje jen v rovině předmětů požívajících zákonné a vymahatelné ochrany. Vyslovuje názor, že tato ochrana vyjímá památku z řádu běžného života, staví ji mimo společenskou kritickou diskusi a rozhodování o ní vkládá do rukou úzce odborně zaměřeným specialistům. Podle jejího názoru vede každá specializace, tedy i specializace odborníků působících v památkové péči, k neschopnosti komplexně domýšlet dopad úzce odborně podložených soudů. Poukazuje zároveň na nebezpečí subjektivity názorů. Soudí, že role odborníků v systému státní památkové péče může jejich zaujatým náhledům a postojům dokonce poskytnout institucionalizovanou oporu. Vyslovuje názor, že z těchto důvodů může docházet k „patovým“ situacím, které negativně ovlivňují cíle samotné ochrany památek. V textu se opakovaně vrací k tématu chybějící společenské diskuse, kterou sice pokládá za jev obecnější, pro památkovou péči ji však považuje za zcela charakteristickou a vlastně i dokonce samotným obohem památkové péče žádanou. Dovádí tak postupně čtenáře k představě uzavřenosti, pod níž se dle jejího názoru skrývá samoučelnost institucí státní památkové péče. ⁴ Východisko shledává v konceptu „celostního a aktivního přístupu k ochraně a obnově památek“.

Kapitulu pod tímto názvem uvádí myšlenkou, že naše památková péče i její dokumenty se převážně ori-

entují na ochranu památek a nezabývají se zajištěním podmínek jejich životaschopnosti. ⁵ Jádrem řešení situace, které autorka nabízí, je představa, že „*skutečně celostní ochrana kulturního dědictví... [spočívá]... v kultivaci a zesílení kvality památky směrem k jejímu povýšení přidáním rovinou každé současnosti*“. Tuto klíčovou, avšak jen velmi neurčitě formulovanou myšlenku podobně jako v předchozích částech knihy zaštiťuje citátem z děl významných autorit; v tomto případě výroku Karstena Harriese, jehož zcela obecné vyznění poněkud násilně vtěsňuje do služeb své představy o celostním přístupu k památce.

Celostní přístup k památkám autorka blíže charakterizuje jako tvorbu s vědomím hodnot památky a jejích kontextuálních vazeb. Vymezuje se proti úzkému pojetí hodnot památky, o nichž soudí, že s nimi naše současná památková péče operuje. K těmto hodnotám počítá především „hodnotu materie na základě stáří“. Domnívá se dále, že na památku se v naší památkové péči nahlíží jako na izolovaný objekt zbavený kontextuálních vazeb. ⁶

Představu historického pohybu v cílech, smyslu a způsobech zacházení s díly minulosti má doložit letmý exkurs do dějin památkové péče. ⁷ Schematizující zkratka, značně vzdálená vyváženému nadhledu nad popisovanou tematikou, zkrsluje pohled do minulosti i současnosti vztahu společnosti ke zděděným hodnotám. Základní současné polemické roviny oboru památkové péče autorka spatřuje v „*polaritě hodnot hmotného a nehmotného či stáří a kvality, (...) dílčího a komplexního, technického a kulturního nebo estetického a vědeckého*“. ⁸ Tato její teze by ovšem nabyla na

■ Poznámky

3 K obsahu toho, co lze rozumět pod pojmem „památky“, je možné se dobrat různými cestami. Obecně se za památku pokládá to, co pro svůj význam získává nárok na úctu, respekt, ohleduplné zacházení a co má být z těchto důvodů zachováno budoucím generacím. Kulturní památka je památkou, jejíž význam (kulturní hodnota) je vnímán celospolečensky. Autorka však své úvahy neodvíjí od těchto konstitutivních vlastností kulturních památek, ale od jejich možných právních důsledků pro postoj ke zděděným statkům. Z textu vyplývá, že má na mysli právě jen ty kulturně hodnotné statky, které aktuálně požívají ochrany na základě zákona, tj. na památky v současnosti státem chráněné (s. 99). Přesahuje možnosti této poznámky ukázat, že vztah mezi kulturním dědictvím a mírou jeho zákonné ochrany je funkcí široce, zejména společensky, politicky a ekonomicky podmíněnou a v důsledku toho i proměnlivou. Mezi množinou statků, jejichž hodnota je uznávána, a mezi množinou památek chráněných podle aktuálního památkového zákona (tj. dle autorky „se zvláštním statutem“) pochopitelně neleží rovnítko. V kapitole Synergie cílů (s. 126) však přesto zmiňuje i hodnotné objekty a struktury, na něž se nevztahuje zákonná ochra-

na. Možnosti zacházení s nimi se však dotýká pouze v souvislosti se zmínkou o absenci zákonné povinnosti chránit je. Otázka vztahu k těmto hodnotám se zřejmě proto i v dalším textu pohybuje pouze v prostoru nastaveném současným právním rámcem, který určuje možnosti i meze jejich ochrany. Z této pozice autorka redukuje morální imperativ odpovědného zacházení se zděděnými hodnotami na otázku jeho vymahatelnosti či „dobrovolnosti“ (viz též pozn. 15). Otázku po únosnosti situace, kdy některé ze statků, v nichž je sledována hodnota celospolečenského významu, jsou zákonem chráněny a jiné ne, si neklade.

4 S. 120.

5 Tato konstatování jsou bohužel jen povšechná. Je třeba litovat, že je autorka nedokládá hlubším kritickým rozbořením teoretického konceptu naší památkové péče, jejího obrazu v odborné literatuře a v aktuálních oborových dokumentech samotných. Nerozlišuje přitom rovinu teoretické báze oboru, současnou úroveň státní památkové péče a její strategie v nynějších podmínkách a rovinu konkrétní praktické zkušenosti s dílčím segmentem činnosti státní památkové péče. Obtíže působí i laborování s pojmy, které méně zasvěcenému čtenáři může zkreslit náhled na cíle a metody oboru památkové péče. Čtenář zasvěcenější by uvítal vysvětlení, proč se autorka zřiká vžitě oborové terminologie.

6 I zde platí výhrady uvedené v předchozí poznámce. Právní rámec ochrany, kterou náš stát poskytuje složitějším památkovým strukturám, skutečně neodpovídá současnému stavu poznání jejich vlastností a hodnot, jichž mohou být tyto vlastnosti zdrojem. To, co v současné době chybí, není povědomí o jádru problému, ale otevřená společenská diskuse o vztahu ke složitějším památkovým strukturám samotným a o možných scénářích budoucího vývoje prostředí. Právě z takové diskuse by měly vzejít požadavky na odpovídající nástroje k naplnění společenské vůle v této věci. Současný zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, operuje v § 11 odst. 2 i v § 14 odst. 1. s termínem „prostředí kulturní památky“, který do jisté míry umožňuje zohlednit kontextuální vazby památky. K tomu viz Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče, č. j. 11357/2005 ze dne 9. srpna 2005, ve věci Žádost správního úřadu o stanovisko k významu pojmu prostředí kulturní památky: „*Termín „prostředí kulturní památky“ lze považovat za neurčitý právní pojem. Neurčité právní pojmy zahrnují jevy nebo skutečnosti, které nelze zcela nebo přesně definovat. Jejich obsah a rozsah se může měnit, bývá podmíněn úrovní poznání v technických vědách i časem a místem aplikace normy. Legislativce vytváří prostor (státní) správě, aby zhodnotila, zda konkrétní případ patří do rozsahu neurčitého pojmu. Vyžaduje především její odbornost.*“ Podrobněji k tomu také Dušan Hendrych et al., *Správní právo, obecná část*, Praha 1998, str. 55–56.

7 I zde bohužel chybí odkazy na byť jen základní literaturu, které by autorčinu interpretaci této složité části kulturní historie položily na pevnější základ.

8 S. 114.

větší srozumitelnosti i váze uvedením a kritickým vyhodnocením příslušné literatury a oborových dokumentů. Zájemce o nové obzory péče o prostředí jistě zarazí i rovnítko položené mezi přírodu a kulturní krajinu.

V polemickém vymezení proti „konzervačnímu přístupu“, který v textu zjednodušeně a nepřesně splývá s důrazem na uchování hmotné podstaty památky, klade autorka váhu na smysl díla, jeho přirozenou funkci, *kontextuální vazby* a ideový význam.⁹ Naléhavý důraz kladený na tento segment nehmotných zdrojů hodnot budí dojem, že se autorka pokládá za osamoceného průkopníka takového postoje. Jistě by stálo za to doložit, zda právem. Závěr kapitoly věnované významu ideového obsahu památky potvrzuje zneklidňující náznaky z předchozích partií textu, že význam starého výtvaru pro současnost zůstává v autorčině pojetí již uzavřenou kapitolou. Odezdnává s dobou jeho vzniku. „Celostní přístup“ se však v autorčině pojetí stává cestou, jak příbytek těla staré věci naplnit vedle původního (tj. již neaktuálního) smyslu novým „*ideovým obsahem dnešní společnosti*“.

Velké téma otevřené již více než před stoletím klasickou teorií památkové péče – starobylost, její význam a její hodnota – se v autorčině pojetí rozplývá v jiných, více či méně souvisejících otázkách. V úvodní části kapitoly *Hodnota stáří ve vztahu k ostatním hodnotám kvality*¹⁰ sice naznačuje, že problém nelze zužovat na schéma „čím starší, tím cennější“. Pokud se však s kategorií stáří v následném textu skutečně argumentačně operuje, překvapivě se o něm znovu hovoří jako o vyčísitelné veličině.¹¹ Autorka se tak diametrálně rozchází se způsobem, jímž se o stáří, starobylosti, „*Alterswert*“ v teorii památkové péči uvažuje.¹² Zavádějící představu, že rieglovská „cena stáří“ redukována takto na pouhou věkovitost zůstává stále základním a v podstatě i jediným hodnotovým kritériem naší současné památkové péče, navozují i další partie textu.¹³

Postavení památky v kontextu širšího celku a důsledky obousměrně vyplývající z tohoto vztahu jak pro nadřazenou strukturu, tak i její část patří k otázkám živě diskutovaným již od doby, kdy se začalo uvažovat o památkové hodnotě urbanistických útvarů. Obsáhlé téma s pozoruhodně rozvinutým zázemím domácí a zahraniční odborné literatury však v autorčině podání působí dojmem, že k naší památkové péči ještě ani nedolehlo.

Jako překvapivě kusé a jaksi jen pro úplnost poskládané se jeví kapitoly o ochraně technickými a kulturními nástroji, o muzeální a kontextuální prezentaci¹⁴ a o etickém rozměru ochrany a rozvoje kulturního dědictví. Zkratkovitě pojetí úsporného textu, který zvláště v těchto partiích ztrácí živost osobní reflexe a blíží se svým pojetím stručné kostře výukového textu, vede k tomu, že se etický úkol památkové péče redukuje na samotné uchovávání a jeho smysl na vytváření „archivu vědění“.¹⁵ S prohlášením, že inter-

pretace památky je obsažena již v přístupu k její ochraně a obnově a ovlivňuje „*výslednou podobu objektu památky*“, lze jistě souhlasit. Omezení širší problematiky interpretace právě jen na takové tvrzení však zkresluje představu o úloze této klíčové oblasti působení oboru památkové péče. Letmá zmínka o způsobech prezentace památek utvrzuje v dojmu, že snaha o komplexnost uchopení tématu památkové péče místy vyústila pouze formálním vyplněním tematických okruhů vzdálenějších autorčině osobní zkušenosti.

Otázka hodnot, která představuje úhlavní kámen soudobé teorie památkové péče, je předestřena způsobem, který prozrazuje, že jeho východiskem se stal prvoplánový náhled veřejnosti trpně postavené před úkol naplňovat požadavky plynoucí z nežádané, obtěžující a nesrozumitelné zákonné úpravy památkové péče. Pojmy „legislativa“, „povinnost“ a „dobrovolné sdílení veřejností“ zaznívají tam, kde by se na základě současného diskurzu dala předpokládat hlubší úvaha o tom, co zakládá hodnotu památky a jaké jsou v současné době podmínky pro skutečně celospolečenské sdílení názorů na jakékoliv hodnoty – památkové nevyjímaje.

Zásada, že předmětem ochrany (a dodejme i péče) by měl být veřejný prostor jako celek, je jistě pilířem úvah o zacházení s ním. Stejně logické a nepřekvapivé je i vnímání nedílné vazby mezi urbánními strukturami a jejich součástmi, mezi nimiž mohou být i památky. Souzvuk cílů zacházení s celkem i částmi představuje uznávaný předpoklad zdaru. Autorka se zde pohybuje na pevné půdě obecně sdílených názorů. Zaznamenává dopad právního rámce regulativ¹⁶ pro zacházení s prostředím. Nevyhýbá se ani exkurzu do ochrany krajiny. V předpisech týkajících se ochrany přírody a krajiny právem zaznamenává větší pochopení pro komplexně vnímané hodnoty¹⁷ než v předpisech upravujících zacházení se zastavěným prostředím.¹⁸

„Celostní přístup k památkám“ autorka ilustruje na základě osobní zkušenosti s výukou na newyorské Kolumbijské univerzitě. V jejím podání přitom splývá otázka přístupu k aktualizaci památek, které jsou v situaci, že jejich reinterpretace je z různých důvodů žádoucí,¹⁹ se zacházením s památkami obecně.²⁰ Představa „ochrany jako aktivní tvorby“ se tak v jejím

■ Poznámky

9 S. 106.

10 Zvláště zde upoutá velmi volné zacházení s kategoriemi „hodnota“ a „kvalita“ a s jejich obsahem, které zřejmě souvisí s nedostatečným propojením teoretického základu pojednávání problematiky se současnou axiologií. Smysl slovního spojení „ostatní hodnoty kvality“ není srozumitelný.

11 S. 107.

12 Zaměňování emotivně silného vztahu ke stopám stáří s prvoplánově snadnou argumentací se stářím jako počtem let, k němuž se snad uchyluje pokleslá licitace

s osudy památek, skutečně není obrazem současné názorové úrovně oboru. Svědčí snad jen o podobě diskuse, v níž se v dnešní době u nás o památkách jedná.

13 S. 121.

14 Na s. 110 překvapí citací nijak nedoložené tvrzení, že UNESCO upřednostňovalo ochranu památky i za cenu jejího vyjmutí z původních souvislostí. V Benátské chartě z roku 1964 (Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel) se naopak jako základní premisa výslovně uvádí: „*Památky je neoddělitelná od historie, již je svědkem, a od prostředí, v němž je umístěna.*“ Přemístění z důvodů záchrany se pokládá za zcela výjimečné opatření odůvodnitelné zcela mimořádným národním či mezinárodním významem památky.

15 Stěžejní oblast celé šíře našeho vztahování se k památkám je podmíněna jejich interpretací – tedy dotazováním se po významu, který památkám přičítáme, rozkrýváním jejich významového potenciálu a porozuměním roli památek v našem životě.

16 Nepřesně označovaného jako „legislativní ochrana“.

17 Nyní platný zákon o ochraně přírody byl přijat v první vládě popřevratových zákonů v roce 2004. Zkušenost s právou návrhu nového památkového zákona, na němž se začalo pracovat později a který dosud nebyl přijat, ukazuje, že uplatnění veřejného zájmu na ochraně památek a péči o ně naráží na rostoucí nechuť veřejnosti dát se jakkoliv omezovat – byť by to bylo v zájmu „obecného dobrého“, tj. legitimního veřejného zájmu. Současné rozložení názorů na ochranu přírody výmluvně ilustrovalo obtížné projednávání právní úpravy režimu národního parku Šumava. Otázky ochrany přírody přitom bývají veřejností vnímány mnohem bezprostředněji jako záležitost úzce spjatá se samotnou biologickou podstatou člověka a podmínek pro jeho život. Při stanovování podmínek pro zacházení s prostředím převládá v současné době v legislativní praxi tendence přímo zákonnou normou vymezit rozsah a podobu konkrétních povolených a nepovolených zásahů nad dřívějším pojetím, kdy byl zákonem jasně stanoven cíl úpravy. Od něho se teprve odvíjela potřebná ustanovení, která vytvářela prostor dosažení vytyčeného cíle.

18 Ponecháváme zde stranou úvahu o důsledcích u nás běžného chápání pojmu „krajina“, který vztahujeme na prostor mimo zástavbu. V mezinárodních dokumentech krajina zahrnuje prostředí zastavěné i nezastavěné. Viz: *European Landscape Convention*, Florence, 20. 10. 2000, Article 2 – Scope: „*Subject to the provisions contained in Article 15, this Convention applies to the entire territory of the Parties and covers natural, rural, urban and peri-urban areas.*“ Dostupné online na <https://rm.coe.int/1680080621>, vyhledáno 2. 1. 2018. Tato úmluva se stala součástí našeho právního řádu a je u nás platná. Projevem nedostatečné společenské vůle skutečně naplnit tento koncept je současná situace, kdy není zájem tyto zásady promítnout do navazujících zákonů.

19 Tato reinterpretace přitom může mít povahu zásahu do hmotné podstaty, podoby či významu památky.

20 S. 121.

pojetí stává univerzálním modelem přístupu ke všem památkám bez ohledu na jejich stav, význam a podmínky současného uplatnění. Památková péče je tu prezentována právě jen jako aktivní tvorba. Není přitom zcela zřetelné, zda se touto tvorbou myslí tvořivá interpretace významů, nebo zda „vytváření obohacujících o další vrstvy“ zahrnuje i fyzické přetváření a doplňování památky.

Text zároveň nepřímo navozuje dojem, že památková péče (snad již její výuka a jistě její následná praxe) se v protikladu k uvedenému americkému vzoru orientuje pouze na technické stránky uchovávání památek. Přístup naší památkové péče autorka charakterizuje jako „pouhé odmítání všeho a zamezování všemu vznikajícímu“.²¹

Představa o univerzalitě závazku přetvářet a doplňovat památky o obohacující vrstvy nabývá obzvláště zřetelné podoby v kapitole *Hodnocení novodobých zásahů v rámci ochrany*.²² Od přidání vrstvy se vedle architektonické kvality a harmonie s doplňovanou památkou žádá soudobý výraz.²³

Principy synergického přístupu, jimiž autorčiny myšlenky vrcholí, se vedle již několikrát vyslovené teze o přidávání plnohodnotné vrstvy vnitřně spjaté s památkou a jejím kontextem obsáhle vymezují proti tendenci k používání napodobivých doplňků historických forem a struktur.

Závěrečná kapitola oslovuje především výzvou k dohodě, vzájemnému respektu a spolupráci mezi tvorbou nové architektury a ochranou památek.

II.

Po seznámení s textem se zkusme zamyslet nad jeho myšlenkovými východisky. Ač je věnován ochraně památek, nevymezuje blíže, jak památky vlastně chápe. Uvádí je jako součást života společnosti a jejího fyzického prostředí. Od jiných součástí tohoto prostředí je pak odlišuje tím, že požívají zvláštní právní ochrany. Tento jejich statut se tak v autorčině podání stává jediným uchopitelným znakem památky a zároveň působí jako příčina izolace památek od běžného života. Aby památky byly právy svého místa v živém organismu životního prostředí, žádá se po nich blíže nedefinovaná „živost“. Z dalšího textu pak vyplývá, že památky je proto třeba oživit soudobým aktualizujícím zásahem.

Tento obraz vychází ze sice nevysloveného, ale implicitně přítomného předpokladu, že *památky jsou odumírajícím útvarům spjatým s kontexty, které pomíjejí nebo již zcela odezněly*. Jedinou nadějí památky na další život se tak stává *aktualizace pomocí přidání soudobé vrstvy*.

Úhelny kámen problému je ukryt v nastavení toho, co považujeme za památku. I když autorka slovy ujišťuje, že ji nevímá jen jako objekt, ale rovněž jako situaci,²⁴ nedomyšlí dostatečně důsledky tohoto postoje.

Obecně bývá zvykem domnívat se, že objekt žije (=

slouží), pokud trvá potřeba používat jej. Ponechme stranou různorodé vlastnosti předmětů, které jim umožňují někdy snáze, někdy obtížněji vstřebat proměnu požadavků na ně kladených. Během času, kdy je předmět užíván, se ale na něj vedle jeho původního významu může nabalovat i řada významů druhotných, které jeho původní určenost²⁵ i původní smysl přesahují. Život předmětu může postupně vedle své prvotní nebo i proměněné účelové funkce získávat s novými významy i další a další rozměry. Původní určenost objektu a jeho původní smysl mohou dokonce zcela ustoupit. Významy druhotné pak mohou v některých případech nabýt takové váhy, že právě jen kvůli nim začne být předmět ceněn a respektován. Tehdy začíná druhý život věci – život památky.

Památky je kategorií, která přesahuje věcnost objektu. *Památky se rodí až v úctyplném přijetí objektu člověkem, skupinou, společností*. Památka je výzvou, která byla pochopena, oslovením, které se dočkalo odpovědi. Právě v této odezvě, navázaném kontaktu, chcete-li v jakémsi proudícím informačním toku mezi věcí a těmi, v jejichž životě má svůj význam, památka ožívá a žije. Vnímavý čtenář jistě zaznamenává přítomnost jazykových prostředků objasňujících tento vztah: hovoří se tu o dějích jako *pochopit, odpovídat, navazovat, proudit*. Právě tyto prostředky zachycují způsob, kterým se uskutečňuje život věci jako památky.²⁶ *Její život tkví v tom, že se nám otevírá její smysl a my její prožíváme a prožíváme jako pro sebe důležitý, významný a zásadní*. Památka, která je zdrojem takových prožitků pro člověka, skupinu lidí nebo společnost, plnohodnotně žije. Žije svým pravým životem potud, pokud jsme v ní schopni odhalovat smysluplný obsah, který má pro nás význam. Některé významy mohou žít jistě jen jepičím životem módního vzplanutí. Jiné ale mají váhu jevů „dlouhého trvání“.²⁷ Oslovují napříč „slohy a staletími“. Nemusíme jejich životaschopnost prodlužovat berlíčkami aktualizací. Jsou dlouhodobě srozumitelné, oslovující – tedy dlouhodobě živé.

Bylo by ovšem chybou zjednodušovat situaci tím, že nepřipomeneme odlehlost obou zmíněných krajních mezí: módních vzplanutí a jevů „dlouhého trvání“. V celém pásu mezi nimi ležících variant se mohou rozvíjet konkrétní podoby vztahu k těm či oně památkám. Nabízet univerzální koncept pro zacházení s památkami, aniž si připustíme rozmanitost jejich věcné podstaty i povahy vztahu k nim,²⁸ je přinejmenším zavádějící. Shrňme lapidárně: Některé z památek za určitých podmínek vstřebají proměnu. U jiných bude moudré změně se zdržet. A co s těmi situacemi, které leží uprostřed těchto krajností? Zde bohužel nepomohou žádné v dnešní době tak módní metodiky, návody ani směrnice. Individualita každé situace si bude žádat trpělivě a pro mnohé jistě únavné a zatěžující diskuse o podstatě hodnoty té či oně památky, o tom, co znamená, i o tom, co by znamenat mohla a jak tyto hodnoty památky nejlépe uplatnit s přihlédnutím k dalším závaž-

ným zájmům. Ve společnosti, která si zvolila demokratické formy rozhodování, nelze jinak. Jistěže mohou nastat složité a někdy i patové situace. Zvláště tam, kde se vžilo argumentovat právě jen nezadatelností práva na to či ono a kde se zapomnělo myslet v prvé řadě na odpovědnost a na závazky, které tradiční společenství vždy vnímalo jako nedílně spjaté s vlastnictvím a postavením.

Tomu, kdo nepřivýkl představě, že *památky jsou kategorie založené ne jen na předmětu samotném, ale na předmětu člověkem prožívaném*, se jistě budou jevit jako nejvýznamnější otázky spojené s praktickou využitelností a využívaností památek. Věci se přece používají. Slouží. Žijí právě touto službou. V živé památce

■ Poznámky

21 Ibidem.

22 S. 126. Poukazy na názory R. Kolhaase, na jehož podněty se autorka odvolává, postrádají zmínku o odezvě, které se jeho myšlenkový vývoj směrem ke kritice současných architektonických intervencí do historického prostředí již dočkal i u nás z pera Rostislava Švácha – viz např. Rostislav Švácha, *Koolhaasova památkářská kritika hvězdné architektury, Stavba XXIII*, 2016, č. 3, s. 15.

23 Vztah této představy k zjevně souhlasně přijímanému názoru G. Caminady vyjádřenému na s. 129, že se „*architektuře podaří v kláně mezi dobami odpovídajícími momenty a příslušnou kulturní základnou (opět) přiblížit se ke své primární podstatě*“, by si žádal zřetelnější rozvedení.

24 S. 106.

25 Pod pojmem původní určenost rozumím utváření věci odvíjející se od jejich původně zamýšlené funkce.

26 Vedle života věci jako památky zůstává samozřejmě otevřený prostor po život věci jako užitkového předmětu: a to jak v poloze prvotní určenosti, tak se všemi posuny a transformacemi, které změny v jejím používání a změněných nárocích na ně přinesly během času.

27 Fernand Braudel, *Histoire et Sciences sociales: La longue durée, Annales. Économies, Sociétés, Civilisations* XIII, 1958, s. 725–753. Dostupné online na <http://scienzeopolitiche.unical.it/bacheca/archivio/materiale/139/seminario%20gunderfrank/Braudel.%20Longue%20dur%C3%A9e.pdf>, vyhledáno 2. 1. 2018. Český dostupný na http://www.cefres.cz/IMG/pdf/braudel_1995_dlouhe_trvani.pdf, vyhledáno 2. 1. 2018: „*My historikové chápeme strukturu jako uskupení, stavbu, a především realitu s neobyčejně dlouhým časovým projevem. Některé struktury s dlouhou životností se stávají stálými prvky po bezpočet generací, svým množstvím zatěžují běh historie, a tím její určí. Jiné nemají tak dlouhého trvání. Nicméně všechny jsou pilíři a zároveň překážkami dějin. Jako překážky se vymezují do hranic, z nichž se člověk se svou zkušeností nedokáže vymanit*.“ V zajetí dlouhého trvání v čase se nacházejí i myšlenkové rámce.

28 Tento vztah je samozřejmě vedle ideových poloh motivován celým spektrem aktuálních praktických potřeb.

se přece bydlí, úřaduje, vyrábí, chodí se do ní do školy, na placenou prohlídku, nebo se v ní aspoň v kiosku prodávají vuřty. Kde nejsou ani vuřty, nastává z hlediska takto prakticky orientovaného pohledu smrt památky. A přesto se lidé pachtí do kopců za zříceninami, kde není ani kiosky, nebo do stejně návštěvnický nevybavených zarůstajících industriálů a na vějičku zmaru tu chytají prchající čas. Ne náhodou tu volím příklady památek, jejichž přirozená funkce nevratně pominula. Jde opět o mezní případy s hodnotovou dominancí druhotně získaného významu. Většina osudů našich památek se však odehrává v prostoru rozprostřeném mezi běžnou užitností, kulturním významem a v neposlední řadě i hospodárnou šetrností.²⁹

I bez teoretického zázemí intuitivně tušíme, že věci pro nás žijí zapojeny do složitého systému vztahů, které přesahují jejich fyzickou existenci a prvotní účel.³⁰ Jejich účelová funkce, jejich utváření, jejich provedení konkrétním způsobem v konkrétním materiálu, jejich význam, jejich odkazování na kulturní a sociální kontexty a další charakteristiky a vztahy tvoří nedílnou součást jejich podstaty.³¹ Jejich „památkovost“ představuje další vrstvu tohoto systému. Život věci samé a život jejího významu jako památky proto představují rozdílné roviny. Nelze si je sice představit odděleně, avšak ani zaměňovat. Všechny tyto roviny mají legitimní nárok být v každé zvažované situaci zacházení s kulturním dědictvím vzaty v potaz. Bylo by žádoucí, aby se podkladem každé rozvahy o něm stalo správné odhalení „matice“ vztahů popisující stav systému v konkrétním případě. Je však třeba vždy pomýšlet na to, že váha členů této matice je případ od případu odlišná.³² Tato situace pochopitelně generuje v jednotlivých konkrétních případech *velmi rozmanitá řešení*. Část z nich se už z podstaty vztahů v systému *rozchází s univerzálním konceptem* přidané vrstvy, jak jej nabízí Pavla Melková. Obdobně tomu je s myšlenkou synergie záměrů památkové péče, veřejnosti, investora a architekta, v níž autorka nachází univerzální východisko. Tato vzácná situace souznění vyvážených zájmů může nastat opět pouze v části případů.

Druhým úhelným kamenem autorčiny úvahy je její *pojetí času*. Koncept univerzální linie času mechanicky za sebou řadí tok jednotlivých událostí. Ty se dějí a poté propadají do minulosti. Novodobá historiografie však už v 60. letech minulého století odkryla fenomén „dlouhého trvání“ založený na odkrytí stereotypů různého původu, které vedou k přežívání, resp. stálému znovuožívání ekonomických i kulturních jevů někdy i po velmi dlouhá období. Nové chápání různě vnímaného času³³ a s ním související „*vicerychlostní historie*“ nám dovoluje akceptovat představu, že některé z jevů vzniklých v minulosti odeznívají, zatímco jiné se těší trvajícím aktuálnosti – tedy oně žádané „živosti“ – až do naší přítomnosti. Tato dlouhodobá aktuálnost se přitom může týkat fungování věcí. Vede pak k relativní stálosti způsobu jejich užívání. Projevuje se však

i v dlouhodobě stálém náhledu na hodnotu některých věcí a jejich význam v životě jednotlivce i společnosti. Pozdně moderní pojetí časovosti spolu s tlakem představy stále rostoucího tempa výroby a zmaru vytěsnilo z úvah autorky Humanistické role architektury *představu důstojného trvání věcí dlouhodobě respektovaných, ctěných a užitečných*.

III.

Autorka ve svých úvahách ztotožňuje ochranu památek s ochranou jejich kulturního obsahu a schopnosti reprezentovat jej. Jako východisko ze situace, kdy kulturní obsahy dle jejich představ nevyhnutelně zastarávají, navrhuje prostředky nové tvorby vnášet „*ideový obsah dnešní společnosti*“.³⁴ Absence jakékoliv zmínky o kontextuálním navázání tohoto nového obsahu na obsah původní nás nenechává na pochybách, že se tu setkáváme s přístupem zahleděným právě jen do prostoru sevřeného obzorem naší současnosti, našich nynějších představ, dnešních snů a tužeb, uhnětených naší aktuální situací. Pokud se dědictví, které jsme převzali, s našimi očekáváními nekryje, jsme vybiti k jediné cestě. Cestě aktualizace starého novou, bez námahy srozumitelnou vrstvou.

Otázka, která je tu k řešení, má však mnohem obecnější jádro. Setkání s dědictvím můžeme chápat také jako jednu z konkrétních podob zcela obecné situace *setkání s odlišným*. Cesta přizpůsobení odlišného vlastním představám je bezpochyby jednou z legitimních variant postoje k dědictví. Další z možností je ale také přijetí odlišnosti a rozšíření dimenze „toho zabývané svého“ o „to jiné“. Zásadním – i když jistě ne jediným – úkolem památkové péče je dovádět veřejnost k vážnému zamýšlení, zda odlišnost, s níž se v přejatém dědictví setkává, pro ni nemůže být výzvou, obohacením, odkrytím jinak v jejím životě nepřítomné dimenze, a poskytovat jednotlivcům i společnosti jako celku v tomto rozvažování odbornou oporu. Jako v předchozích úvahách, tak i zde bychom při podrobnějším rozboru shledali, že mezi krajními polohami přijetí zděděného a jeho přetvoření „k obrazu svému“ se opět otevírá široké pole variant. Jejich přiblížení a úvahy o vhodnosti jejich užití v konkrétních případech však přesahují účel tohoto textu. A nezapomeňme zároveň, že cesta k přijetí všech součástí dědictví nemusí být stejně obtížná. Vedle těch dnešnímu člověku vnitřně vzdálenějších součástí dědictví, k nimž se někdy i hodně klopotně hledá cesta, jsou tu ty, které buď spontánně souznívají s aktuálními potřebami a naladěním společnosti, nebo ty, které se již vkočily do srdcí a myslí lidí a mají v nich své přirozené místo. Jejich dlouhodobá a relativně neměnná přítomnost je oporou naší osobní i společné identity. Pestrost, kterou plodí toto pole rozmanitých vztahů mezi dědictvím a jeho příjemci, se stává jedním ze zdrojů plurality charakteristik životního prostředí. Diskuse o významu plurality pro stabilitu a životaschop-

nosti systému³⁵ by opět naše zamýšlení zaměřila k hlubšímu domýšlení úvodní autorčiny teze o prostředí jako živém organismu. Tyto řádky ovšem nejsou místem, kde by ji bylo vhodné rozvíjet.

Na závěr se ještě obrátíme k termínu *památková péče* a úskalím jeho užívání. Autorka ho přirozeně používá v různých významových polohách, což odpovídá našemu běžnému jazykovému úzu. Pokud však v konkrétní situaci nedojde k jasnému vymezení zamýšleného významu, může tento způsob vyjádření čtenáře mást. Není totiž lhostejné, zda hovoříme o památkové péči máme na mysli samotnou *myšlenku* úctyplného vztahu

■ Poznámky

29 Je ke cti autorce, že toto hledisko ve svých úvahách neopomněla.

30 Průkopnický rozvedeno v Heideggerově přednášce *Věc* (Das Ding) z roku 1950. Česky Martin Heidegger, *Básnický bydlí člověk*, Praha 1993. Na Heideggerův přístup navazoval v 60. letech minulého století v brněnském semináři dějin umění V. Richter, který do tohoto prostředí uvedl i J. Patočku. Plodem tohoto prostředí se stala studie Václava Richtera, *Památková péče*, Praha 2003.

31 Naše památková péče si je dlouhodobě vědoma významu autenticity nejen formy, materiálu a provedení, ale i funkce a významu věcí a jejich kontextuálních vazeb. Výslovně o těchto vztazích hovoří již: Milena Radová, *Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska*, *Památky a příroda* XII, 1987, s. 1–9, 65–75. – Vojtěch Lásk, *Hodnota, autenticita a integrita stavebního díla minulosti – teorie a praxe*, *Památky středních Čech* XIV, 2000, č. 2, str. 1–27.

32 P. Melková na rozdíl od tohoto pojetí soudí, že „*Předpokladem celostního přístupu je klást hodnotu stáří rovnocenně na váhy k hodnotám dalším...*“ – viz s. 107. Přístup, který nerozlišuje váhu jednotlivých vkladů do úhrnné hodnoty posuzované věci, nepřiměřeně zjednodušuje východiska reálného rozhodování o jejím osudu. Autorka tak pomíjí již vykonané kroky naší teorie památkové péče, které v oblasti analýzy hodnot památky otevřela již výše citovaná Milena Radová. O současném stavu názorů na tuto problematiku souhrnně pojednal Vít Jesenský, *K teorii památkové hodnoty a hodnocení památek*, *Památky západních Čech* V, 2015, s. 56–64. Dostupné online na <https://www.npu.cz/uop/plzen/pdf/pzc-2015/pzc-v-2015-sep-05-teorie-pamatkov-hodnoty.pdf>, vyhledáno 2. 1. 2018. Otázky posuzování těžiště hodnoty památky a různé váhy segmentů úhrnné hodnoty se výslovně dotýká na s. 60.

33 K tomu přehledně Jiří Šubrt et al., *Soudobá sociologie V., Teorie sociální změny*, Praha 2013, s. 208–224.

34 S. 107.

35 Pozoruhodným způsobem, který vyvolal rozporuplný ohlas, uvedl do vzájemného kontextu současné poznatky o chování přírodních a kulturních ekosystémů Miroslav Veverka, *Evoluce svým vlastním tvůrcem*, Praha 2014, s. 521–524. Diskuse nad těmito názory probíhá.

k některým součástem dědictví, *teoretickou základnu oboru*, který se tímto vztahem a jeho činným naplňováním zabývá, *institute*, které stát v rámci své kulturní politiky zřizuje k zabezpečení ochrany památek a péče o ně, nebo dokonce *obec výkonných úředníků a odborných pracovníků* těchto institucí. Pokud se zkušenost získaná z jednání s konkrétními pracovníky některých odborných či výkonných složek státní památkové péče podá způsobem, který ji neadresně rozestře po celém významovém poli *pojmu památková péče*, pak může dojít ke značným zkreslením. Náзор na odbornou úroveň a strategie naší medicíny ostatně také nedovozuje jen ze zkušenosti se svým obvodním lékařem.

Čtení textu P. Melkové nás nenechává na pochybách o autorčině zaujetí pro otázky kulturních hodnot prostředí ani o tíživosti jejího střetu s neuspokojivou realitou. Emotivní svědectví o tomto zápasu však jen spoře probleskuje pod suchou slupkou schematického podání. Struktura textu místy budí dojem, že autorka pomýšlela své názory podat na pozadí uceleného konceptu památkové péče. Přílišná zjednodušení a nepřiměřená zobecnění zkratkovitého a obtížně čitelného textu spolu s jeho terminologickou neukotveností však tento pokus značně diskvalifikují. Text o památkové péči je trpkým svědectvím o nesnázích hledání základní roviny srozumění, na níž by se mohla otevřít tolik žádoucí diskuse. Za zásadní pozitivum však považuji zvýraznění témat, jejichž promyšlení může posunout budoucí diskusi na kvalitativně vyšší úroveň.

Milena HAUSEROVÁ

Diskusní setkání k teoretickým problémům památkové péče a jejímu dalšímu směřování

V listopadu 2016 a na začátku prosince 2017 proběhla na FA ČVUT dvě poměrně odlišná, nicméně neokázala diskusní setkání týkající se teoretické báze památkové péče, která si zaslouží nejen připomenutí, ale i ocenění. A to ne pro jejich organizaci a snad ani pro nové, zvláště objevené myšlenky či dopad do památkářské praxe, ale pro jejich formu, podíl zúčastněných a podnětnost atmosféry. Následující řádky mají být spíše zprávou o konaných akcích s dílčími komentáři než hlubší recenzí. Poměrně věrnou představu o prvé akci nám dává její volně sdílený videozáznam,¹ podobná dokumentace druhého shromáždění by měla být dostupná v brzké době.

Diskusní setkání k teoretickým aspektům památkové péče proběhnuvší v roce 2016 bylo zamýšleno doc. Milenou Hauserovou již dříve. Ve finální fázi bylo organizováno ve spolupráci jejího domovského Ústavu památkové péče FA ČVUT a Ústavu dějin umění AV ČR, konkrétně dr. Daliborem Prixem. Šlo o jednodenní

pracovní setkání omezeného počtu zúčastněných s cílem dosáhnout názorové šíře a přitom hodnotového souznění. Po dlouhé době, kdy podobná dělná, diskusní, nejen prezentační shromáždění chyběla, šlo v našem oboru do jisté míry o první pokus. Vedle sedmi referujících se diskuse zúčastnilo dalších čtrnáct vysokoškolských pedagogů, architektů, badatelů i studentů. Původní tematický záměr směřoval k debatě o památkové péči týkající se krajiny, tj. o vztahu ochrany památek a péče o životní prostředí, respektive měl směřovat k „otázkám posunu kontextu působení památkové péče a domýšlení důsledků jejího případného širšího chápání“. Takový úmysl se naplnil jen z části.

Vzhledem ke zmíněnému záznamu nepovažuji za zásadně důležité rozebírat a hodnotit jednotlivá vystoupení, která byla různorodá z hlediska témat, domyšlenosti argumentace, kompetencí přednášejících v památkářské praxi i teorii nebo řečnických schopností. Zasluhou doktora Prixe by navíc přednesené příspěvky měly být publikovány ve sborníku vydaném ÚDU AV ČR v roce 2018. Vyzdvihl bych snad jen krátké filozofické vystoupení dr. Alexandra Matouška z Centra teoretických studií AV ČR o mylném pojetí historie jako služebné životu na základě Nietzscheovy úvahy o užitkové škodlivosti historie pro život. Přínosný byl nejen obsah nastíněné myšlenky, ale obzvláště samotné ojedinělé přizvání filozofa do rozpravy. Kvalitní filozofické uvažování a objasňování v naší aktuální debatě o památkové péči ztratilo místo, což má za následek nejen kulturněvědní diskvalifikaci, ale především problém s utvářením koncepčního náhledu na danou péči jako fenomén.

Z diskuse o péči o krajinu, třebaže neprobíhala zcela konzistentně, bylo patrné, že řešení tématu krajiny i jen v teoretickovýzkumném diskursu vyžaduje přeci jen větší interdisciplinární šíři, propracovanější organizaci projednávání a samozřejmě vysokou erudici vystupujících. Zdá se, že celá problematika nebyla dosud dostatečně strukturována ani v obecné úrovni, zato už přibývá parciálních výzkumů, interpretů a regulátorů.

V jednotlivých referátech i odezvách na ně se opakovalo další náročné zadání ke zkoumání. Je jím pojímání oblastí, jako je péče o krajinu, památková péče, kulturní dědictví apod., jako problematiky celků, komplexních systémů, fenoménů. Jejich soustavu nelze pojímat jako souhrn jednotlivostí a zároveň je nejspíše nelze plně ovládnout, a musíme tak pracovat rovněž s jejich jistou neurčitostí a nahodilostí. Zároveň tyto oblasti svádějí k domnělému efektivnímu řešení svého teoretického základu zjednodušováním, jednoznačností, nebo obráceně schematickou abstraktností.

Přeci jen nedostatečná připravenost všech zúčastněných na rokování a současně malá tematická zaměřenost mohly jen stěží vyústit v jakékoliv teze vzniklé jako završení celého jednání, natož takové, které by směřovaly k širší veřejnosti, jak někteří na počátku navrhovali. Naplnilo se však podle mne předsevzetí

otevřené aktivní diskuse, sondování jejích možností a impulsu k pokračování provázenému vzájemnou důvěrou, i když nebyl dohodnut žádný jasný plán, jakou přesně bude mít toto pokračování podobu.

S ročním odstupem, opět však v poněkud zrychlené přípravě, zorganizovala doc. Hauserová na FA ČVUT druhé setkání k debatě o „teoretickém zázemí oboru a formulaci názorů na jeho žádoucí směřování“ pod názvem *Inventura Památkové péče*.² Tentokrát se však jednalo fakticky o celodenní konferenci s volným vstupem, systematictější programem třinácti referátů a s přibližně šesti desítkami posluchačů a diskutujících – profesionálních památkářů, vysokoškolských pedagogů, výzkumníků, studentů i zástupců občanských organizací podílejících se na domácí památkové péči a poznávání historických staveb. Prvotní záměr byl formulován jako inventura vnější situace památkové péče, což je podle mne logickým a legitimním zadáním pro akademickou sféru pro výzkum i jiný její podíl na památkové péči. Avšak podle všeho takto k tématu přistoupil ve svém krátkém a hutném proslovu jen Miloš Solař (naznačil členění krystalizačního myšlenkového jádra oboru na to, co by měla a mohla dělat profesionální památková péče, a to, co by měla žádat od ostatních) a autor této recenze.³ Všichni ostatní řečníci (alespoň ti, co se zabývali památkovou péčí, a ne urbanismem, výzkumem historické architektury apod.) se prostě chopili nadpisu a pokoušeli se o inventuru památkové péče takřkajíc zevnitř. K vnějšímu pohledu jistě patří neziskové organizace, ale Martin Šerák se ve svém referátu soustředil spíše na jejich legislativní možnosti do památkové péče zasáhnout. Ani stavebněhistorický průzkum jako „externí“ službu památkové péči František Václavík bohužel příliš nevymezil.

Všeobecně byly přednesené referáty jakýmsi pluralitním přehledem rozličných názorů na praxi a funkčnost památkové péče, přičemž začasť se v nich více či méně ztrácel teoretický koncept a nadhled. Rozhodně se ale jednalo o postřehy doložené osobní zkušeností a odrážející postavení autora, ať už jako památkáře (kromě jmenovaných David Otáhal, Tomáš Karel), projektanta (Petr Hrůša), zpracovatele SHP (Josef Holeček) či vysokoškolského badatele a pedagoga (Petr

■ Poznámky

1 Viz <http://pamatky-facvut.cz/download/tapp.php>, vyhledáno 30. 12. 2017. Zaznamenány jsou i diskuse a je zde uveřejněn také program.

2 Program zde: <http://pamatky-facvut.cz/archiv/pozvanky17/inventura.pdf>, vyhledáno 30. 12. 2017.

3 Viz https://www.academia.edu/35560149/Několik_námětů_k_diskusi_o_vztahu_společnosti_ke_kulturnímu_dědictví_a_památkové_péči_podklady_k_diskusnímu_referátu_na_konferenci_INVENTURA_PAMÁTKOVÉ_PÉČE_2017, vyhledáno 30. 12. 2017.